

ĆWICZENIE MÓWIENIA NA LEKCJACH JĘZYKA OBCEGO – ZESTAW TECHNIK Z PRZYKŁADAMI Z ZAKRESU DYDAKTYKI JĘZYKA NIEMIECKIEGO

Uczę już od ponad 10 lat języka niemieckiego i z moich obserwacji wynika, że czynnikiem najbardziej ograniczającym nauczyciela języka obcego w jego pracy jest czas. My, nauczyciele, rzadko mamy tyle czasu, aby przećwiczyć z każdym uczącym się w grupie wszystkie sprawności potrzebne do osiągnięcia danego poziomu i wyeliminować wszystkie błędy. Moim zdaniem konieczne jest więc na kursach ograniczonych czasowo, a takie właśnie prowadzimy ze studentami, położenie większego akcentu na sprawności przydatne w życiu, a nie na samą gramatykę, a więc na ćwiczenie czytania, pisania, słuchania i mówienia. Sprawność mówienia wydaje mi się szczególnie istotna. W życiu codziennym bowiem, w sytuacji kontaktu z obcokrajowcami posługującymi się danym językiem, okazuje się zawsze sprawnością najważniejszą, a przełamanie oporów w mówieniu jest dla większości ludzi najtrudniejsze. Dlatego staram się jako nauczyciel języka obcego wpleść w każdą jednostkę lekcyjną element rozmowy, by, mówiąc kolokwialnie, „rozgadać” studentów/słuchaczy. Wydaje mi się to bardziej istotne niż ćwiczenie struktur gramatycznych w wyrwanych z kontekstu, niepowiązanych z sobą zdaniach. Nauka gramatyki danego języka jest oczywiście bardzo ważna, ale nie może stać się dla nauczyciela celem nadrzędnym.

Problem zachowania odpowiedniej równowagi między nauczaniem gramatyki a ćwiczeniem poszczególnych sprawności językowych szczególnie mocno dotyka nauczycieli języka niemieckiego, który ma bardzo rozbudowany system gramatyczny. Nauczyciel tego języka, dysponujący tylko ograniczoną liczbą godzin lekcyjnych, musi dokonać wyboru – albo gruntownie przećwiczy ze swoimi uczniami/studentami struktury gramatyczne, albo skoncentruje się na ćwiczeniu sprawności językowych, podając uczniom/studentom tylko konieczne informacje dotyczące gramatyki. W tym drugim przypadku nauczyciel musi szukać w swojej pracy sposobów, jak zachęcić uczniów/studentów do tego, by wykorzystali znane im środki językowe i struktury gramatyczne do osiągnięcia postawionego im celu komunikacji językowej. Taki nauczyciel musi także zliberalizować swoje podejście do istnienia błędów w wypowiedzi ustnej uczącego się na niższych poziomach. Dysponując odpowiednią ilością czasu, możemy i powinniśmy jako na-

uczyciele języka obcego pracować nad poprawnością wypowiedzi uczniów/studentów, ale jeśli czasu mamy mało, powinniśmy skupić się na utwierdzeniu u uczących się przekonania, że potrafią coś w obcym języku powiedzieć. Uczniowie/studenci będą mieć wtedy większą satysfakcję ze zdobytej wiedzy oraz będą bardziej zmotywowani do dalszej nauki danego języka obcego.

Celem niniejszego artykułu jest zestawienie różnych technik służących ćwiczeniu mówienia na lekcjach języka obcego. Chciałabym w ten sposób podsunąć moim koleżankom i kolegom pomysły, które mogłyby wykorzystać na swoich lekcjach lub zajęciach. Podane niżej techniki wypróbowałam już podczas lekcji. W większości nie są one mojego pomysłu, zapoznałam się z nimi podczas szkoleń w różnych instytucjach i ośrodkach związanych z metodyką i dydaktyką nauczania języka niemieckiego, np. w Instytucie Goethego.

1. Wypowiedzi przygotowane

1.1. Przygotowane krótkie wypowiedzi na różne tematy (poziom A1–B1)

Jest to technika bardzo prosta i dobrze sprawdzająca się w grupach na niższym poziomie. Studenci przygotowują w domu wypowiedź na zadany temat – zgodny z podręcznikiem lub *Europejskim systemem opisu sprawności językowych* (CEFR) (Coste i in. 2003). Niektórzy robią to w formie pisemnej, inni tylko ustnie lub w punktach, zależnie od swoich predyspozycji. Wymóg jest jeden – na zajęciach musi być to powiedziane, nie odczytane! Prezentacja wypowiedzi może się odbyć na forum, w grupach lub parach, w zależności od wielkości grupy uczących się.

1.2. Krótki referat/prezentacja/prasówka (poziom B1–C2)

W tym przypadku pozwalamy na dłuższą, uprzednio przygotowaną, wypowiedź jednej osobie, całą grupę powinniśmy zaangażować do stawiania pytań. Oczywiście zanim studenci zaczną wygłaszać referaty/prezentacje, powinniśmy zapoznać ich z tym, jak taka forma ma wyglądać (Coste i in. 2003: 169), oraz podać środki językowe potrzebne do wygłoszenia prezentacji. Trzeba zaznaczyć, że prezentacje – przygotowane również pod względem graficznym – są formą dość czasochłonną. Myślę jednak, że czas ten się opłaci – nasi studenci powinni umieć występować publicznie – także używając obcego języka. Możemy się też ograniczyć do krótkich prezentacji małych partii materiału, np. tylko jednego, dwóch tekstów, rozdziału z omawianej książki, strony internetowej itp.

W załączniku 4 zamieszczam w języku niemieckim schemat krótkiej prezentacji ustnej jakiegoś tematu, w załączniku 5 – rozwiniętej, kompleksowej prezentacji, natomiast w załączniku 6 przydatne ćwiczenie polegające na dopasowaniu środków językowych do odpowiednich części prezentacji.

2. Interakcja językowa – komunikacja w aranżowanych sytuacjach

2.1. Rozmowy w parach (poziom A2–C2)

Jest to też bardzo prosta technika. Czasem wystarczy tylko podać temat i poprosić studentów/słuchaczy o przeprowadzenie w parach krótkiej rozmowy. Wypowiedź może być przygotowana w domu lub opierać się na wybranym ćwiczeniu z podręcznika. W grupach na niższym poziomie może to być przygotowany wcześniej dialog, a także opisywanie obrazków lub zdjęć. W grupach na wyższym poziomie będzie to już rozmowa, dyskusja na jakiś temat, wymiana poglądów itp. Grupy, które prowadzę, przyzwyczajam do tego, że ciągle do tej metody wracam. Ma ona jedną wielką zaletę – cała grupa jest jednocześnie aktywna. Oczywiście dużo zależy tu od chęci, motywacji i zdolności językowych uczestników. Są grupy, które chętnie rozmawiają, rozmowy prowadzone są długo, następuje interakcja; niestety, spotykam też uczących się, którzy szybko przechodzą na język polski, nie potrafią wykorzystać swoich językowych umiejętności, czasem też nie potrafią słuchać drugiej osoby.

Kilka przykładów na podstawie podręcznika *Berliner Platz 3* (poziom A2): rozdział 17 *Du siehst gut aus!* – po powtórzeniu nazw części ciała, ubiorów, kolorów, materiałów itp. oraz wprowadzeniu odmiany przymiotnika przed rzeczownikiem przynoszę zawsze kolorowe zdjęcia z żurnali i studenci w parach opisują ustnie jak najdokładniej widoczne na zdjęciach osoby, na stronie 11 następuje ćwiczenie 12, w którym należy w parach przeprowadzić wywiad z partnerem, a później go zreferować; rozdział 18 *Endlich Ferien!* – tutaj proszę studentów o opowiedzenie sobie w parach o ich ostatnich lub najlepszych wakacjach, jakie mieli, potem na stronie 21 pojawia się ćwiczenie 13, w którym studenci ćwiczą dialogi „na dworcu” – kupowanie biletu kolejowego itd. (Lemcke i in. 2004: 7–21).

Relacjonowanie wypowiedzi partnera może się odbyć na forum, co niestety bywa niekiedy długie i nużące. Alternatywą jest poproszenie studentów, aby każdy odwrócił się w drugą stronę i opowiedział teraz trzeciej osobie o partnerze, z którym rozmawiał wcześniej. Podkreślam raz jeszcze, że celem takich ćwiczeń nie jest uzyskanie bezbłędnych wypowiedzi językowych, ale zachęcenie studentów do mówienia.

Trzeba tutaj pamiętać o tym, że studenci/słuchacze mają tendencję do siadania zawsze w tych samych parach, konieczne jest więc czasem ich przegrupowanie. Można to zrobić w prosty sposób – prosząc o odwrócenie się w inną stronę niż zwykle (np. do tyłu), albo bardziej skomplikowany – np. za pomocą karteczek. Wystarczy wypisać na karteczkach słownictwo z ostatniego okresu, łącząc je jakoś w pary – studenci mają te pary odtworzyć, wędrując po klasie. Korzyść jest wtedy podwójna – grupa powtarza słownictwo, a później w powstałych parach studenci/słuchacze prowadzą konwersację w obcym języku.

2.2. Wywiad (poziom A2–C2)

W wielu podręcznikach znajdziemy też specjalne ćwiczenia, w których uczący się najpierw przeprowadzają ze sobą wywiad, a później mają go zrelacjonować na forum, jeśli grupa jest mała, lub innym studentom/słuchaczom, jeśli grupa jest duża i wymaga podzielenia. Przykłady z podręcznika *Berliner Platz 3* (poziom A2): ćwiczenie 12, strona 11 – wygląd, moda; ćwiczenie 3, strona 34 – wolny czas, hobby; ćwiczenie 10, strona 82 – oglądanie telewizji (Lemcke i in. 2004). Przykłady z podręcznika *em-Brückenkurs* (poziom B1+): ćwiczenie 3, strona 79 – niemieckie filmy, ćwiczenie 2, strona 112 – wykształcenie, zawód (Perlmann-Balme i in. 1998). Pomocne materiały do przeprowadzania krótkich wywiadów znajdziemy też w książce *Wechselspiel* (poziom A1–B2), np. strona 38/39 – rodzina, strona 70/71 – niedawna przeszłość, strona 76/77 – personalia i wiele innych (Dreke, Lind 1986).

2.3. Technika Marktplatz – „na rynku” (poziom B1–C2)

Jest to również technika, którą dość często i chętnie stosuję, chociaż wymaga ona przygotowania odpowiedniego materiału. Studenci/słuchacze mają wstać (często następuje w tym momencie zdziwienie) i wyjść na środek klasy (niestety, czasem jest to niemożliwe). Każdy otrzymuje jedną karteczkę i musi znaleźć sobie partnera do rozmowy. Studenci rozmawiają w parach (jak na rynku, targu – stąd nazwa metody), każdy – na temat znajdujący się na jego kartce; jeśli grupa liczy nieparzystą liczbę osób, ja też dołączam do zabawy. Gdy studentom skończy się temat w parze, wymieniają się karteczkami i każdy szuka sobie nowego partnera do rozmowy – mówi teraz na temat swojego poprzedniego partnera, którego kartkę trzyma w dłoni. Zabawa kończy się w momencie, gdy studenci zgłaszają, że tematy się powtarzają (Lévy-Hillerich, Krajewska-Markiewicz 2004: 114–115).

Oto lista celów, jakim może służyć opisana zabawa:

1. Do wprowadzenia nowego słownictwa lub nowych informacji – na karteczkach znajdują się nowe słowa/pojęcia oraz ich objaśnienie – każdy czyta najpierw dokładnie swój tekst, później rozpoczynamy zabawę. W grupach słabszych językowo objaśnienia mogą być bardzo krótkie. W załączniku 1 podaję przykład wprowadzenia nowego słownictwa przed przeczytaniem tekstu *Schwerkraft inklusive* z podręcznika *em-Brückenkurs* (poziom B1+) (Perlmann-Balme i in. 1998: 87).

2. Do opowiadania o sobie, relacjonowania – każdy z uczących się musi przygotować własną kartkę albo można przygotować obrazki lub zdjęcia, na podstawie których uczący się opowiadają o sobie.

3. Do opisywania obrazków – pierwsza osoba ma czas na przygotowanie słownictwa, następnie obie je powtarzają – wszyscy uczą się czegoś nowego.

4. Technikę tę można także dostosować do wykonania niektórych zadań z podręczników, unikamy w ten sposób nużącej rozmowy ogólnej – np. jeśli zadanie ma wiele elementów i polega na wyliczaniu plusów i minusów jakiegoś stanu

rzeczy. Przykład z podręcznika *em-Hauptkurs* (poziom B2): celem ćwiczenia 3 na stronie 128 (Perlmann-Balme, Schwalb 1997: 128) jest przedyskutowanie problemu uzależnień, w tabelce należy zaznaczyć, czy dany symptom jest jeszcze normalny, czy może już chorobliwy. Gdy będziemy wykonywać to ćwiczenie w ten sposób, że polecimy studentom zaznaczenie, co jest normalne, a co chorobliwe, a później będziemy próbowali przedyskutować po kolei punkty – zauważymy, że w większości grup takie ćwiczenie będzie się przedłużać i wywoływać u uczących się znudzenie. Alternatywą jest przepisanie tego ćwiczenia dużymi czcionkami na komputerze lub skserowanie w powiększeniu oraz pocięcie go na pojedyncze paseczki; na zajęciach prosimy najpierw o przeczytanie ćwiczenia w podręczniku, wyjaśniamy ewentualne niezrozumiałe słowa, a następnie rozdajemy każdej osobie po paseczku i przeprowadzamy zabawę „Marktplatz”. Teraz każdy student ma możliwość spontanicznej wypowiedzi – czy dane zachowanie jest jeszcze normalne, czy już chorobliwe, może się przy tym zgodzić z przedmówcą lub nie. Zajęcia zostają ożywione, studenci zachęceni do rozmowy. W załączniku 2 zamieszczam to ćwiczenie z dodatkowymi punktami mojego autorstwa, ponieważ liczba studentów w grupie jest zwykle większa.

5. Technikę tę można też zaadaptować do ćwiczenia lub powtarzania struktur gramatycznych bądź leksykalnych – jedna osoba zadaje drugiej pytanie, na przykład o brakujący przyimek, lub prosi o podanie jakiejś formy. Przekazywanie karteczek odbywa się bardzo szybko, nie chodzi o rozmowę, a o wspólne uczenie się jakichś struktur. Z zakresu języka niemieckiego może to być np. rekcja czasownika lub przymiotnika, idiomy itp. Materiał do takiej zabawy można bardzo szybko przygotować za pomocą komputera. W załączniku 3 zamieszczam przykładowy zestaw karteczek do ćwiczenia konstrukcji tzw. Funktionsverbgefüge. Studenci mają za zadanie dopasować każdorazowo do konstrukcji odpowiedni czasownik znaczący to samo (poziom B2–C1).

Technika ta ma wiele zalet – integruje całą grupę i zmusza wszystkich do mówienia. Trzeba w tym miejscu stwierdzić, że nie wszyscy uczący się lubią takie zabawy – zawsze znajdują się osoby, które szybko przejdą na język polski lub nie będą chciały mówić. Ale moje doświadczenie jest takie, że ci studenci, którzy świadomie uczą się języka, chętnie, a czasem wręcz entuzjastycznie, przyjmują każdą okazję do porozumiewania się w obcym języku.

2.4. Technika Kugellager – „łożysko kulkowe” (poziom B1–C2)

Oryginalna nazwa tej metody pochodzi od ustawienia studentów/słuchaczy w sali. Cała grupa musi wstać – tym razem potrzeba naprawdę dużo miejsca, grupa nie może być też zbyt mała. Grupę dzielimy na pół i pierwszej połowie każemy ustawić się w kole twarzą na zewnątrz. Druga połowa natomiast staje w kręgu na zewnątrz pierwszego koła – każdy jest zwrócony twarzą do jakiejś osoby. Kształt tego ustawienia grupy przypomina łożysko kulkowe. Teraz nauczyciel głośno podaje temat i studenci rozmawiają z sobą w parach stojących naprzeciw siebie.

W pewnym momencie nauczyciel przerywa rozmowy i prosi, by krąg zewnętrzny przesunął się o jedną osobę w prawo. Każdy więc ma teraz przed sobą kogoś innego. Nauczyciel podaje kolejny temat, studenci rozmawiają, po chwili nauczyciel ponownie przerywa rozmowy i teraz wewnętrzny krąg przesuwa się o jedną osobę w lewo. I znów pada nowe hasło – studenci prowadzą konwersację na ten temat (Lévy-Hillerich, Krajewska-Markiewicz 2004: 36).

Niestety, ta technika jest możliwa do zastosowania tylko wtedy, gdy dysponujemy odpowiednio dużym pomieszczeniem. W grupach skłonnych do konwersacji można zaryzykować przeprowadzenie takiej zabawy w rzędzie – wtedy przy przesunięciu osoba z końca rzędu musi przejść na drugą stronę. Technika ta wymaga też, by studenci/słuchacze potrafili rozmawiać dość swobodnie i bez przygotowania. Można jej więc użyć w grupach na średnim lub wyższym poziomie jako rozgrzewki językowej – przygotowanie jest bardzo proste: należy tylko wymyślić trzy tematy powiązane z opracowywanym materiałem.

2.5. Dyskusja (poziom B1–C2)

Jest to klasyczna technika używana do ćwiczenia mówienia – w każdym podręczniku znajdziemy zadania dotyczące dyskusji. Wiele podręczników wprowadza też sukcesywnie zwroty językowe przydatne przy prowadzeniu dyskusji – przykłady zestawień wyrażen do dyskusji w języku niemieckim zawiera podręcznik *Tangram 2A*, s. 46 (Dallapiazza i in. 1999), oraz *em-Brückenkurs. Arbeitsbuch*, s. 49 (Orth-Chambah 1998). Dobrze jest, gdy studenci najpierw zapoznają się z takimi wyrażeniami. Trzeba ich także poprosić, aby starali się później tych zwrotów używać. Tylko grupy na stosunkowo wysokim poziomie potrafią dyskutować bez przygotowania. W grupach na niższym lub średnim poziomie musimy najpierw przygotować odpowiednie argumenty, często narzucając stanowisko, jakiego dana grupa ma bronić. Studenci mogą dyskutować w parach, w czwórkach, w większych grupach. Możemy też zorganizować dyskusję panelową lub dyskutować całą grupą bez zmieniania sposobu siedzenia. Można także posadzić grupę w długim rzędzie – z jednej strony część reprezentującą pierwsze stanowisko, z drugiej – część reprezentującą drugie stanowisko. Oczywiście wcześniej musimy podzielić grupę na dwie części. Zaczyna osoba z końca pierwszego rzędu, replikuje osoba siedząca naprzeciwko, potem zabiera głos druga osoba z pierwszego rzędu, odpowiada druga osoba z drugiego rzędu itd. Studentom należy wcześniej zwrócić uwagę na to, że replika powinna nawiązywać do poprzedzającej ją wypowiedzi.

Inną techniką przeprowadzenia dyskusji jest tzw. gorące krzesło. Po przygotowaniu w dwóch równych grupach argumentów wychodzimy na środek pomieszczenia i ustawiamy tam krzesło. Jedna osoba siada na krzesło i otwiera dyskusję. Mówi tak długo, dopóki nauczyciel nie wskaże osoby z przeciwnej grupy, która zmienia osobę na krzesło i znów mówi dotąd, aż nauczyciel nie wskaże kolejnej osoby z przeciwnej grupy. Metoda ta zakłada już dość dużą kompetencję języko-

wą uczestników (minimum poziom B2) – studenci muszą umieć długo i sprawnie mówić oraz szybko reagować (Lévy-Hillerich, Krajewska-Markiewicz 2004: 52).

2.6. Zabawa „Kim jestem?” (poziom A2–C1)

Zależnie od opracowywanego tematu przydzielamy każdemu studentowi jakąś rolę (np. zawody, politycy itp.). Jedna osoba wychodzi na środek, reszta ma zgadnąć, kim jest ta osoba, zadając tylko pytania o rozstrzygnięcie. Można tę zabawę też zmodyfikować i polecić zgadywać studentom np. przymiotniki („Jaki jestem?”) lub czasowniki („Co robię?”). Student stojący na środku może próbować pantomimicznie pokazać dany przymiotnik lub czasownik, żeby pomóc kolegom w zgadnięciu.

2.7. Odgrywanie ról (poziom B1–C2)

Jest to bardzo ciekawa technika, ale niestety dość czasochłonna oraz wymagająca od uczestników dużej fantazji. Nauczyciel wcześniej przygotowuje karteczki – każdy członek grupy otrzymuje opisaną na karteczce swoją rolę. Studenci mają następnie czas na przygotowanie się i cała grupa odgrywa swoje role. Niektóre podręczniki oferują przygotowane sytuacje do odegrania: podręcznik *em-Briickenkurs. Arbeitsbuch* (poziom B1+): strona 30 – Tante Ernas Testament, strona 70 – Museumsspiel, strona 90 – Familienurlaub (Orth-Chambah 1998). Mniej czasochłonne zabawy w odgrywanie ról znajdziemy w książce pomocniczej do nauki języka niemieckiego *Wechselspiel* (poziom A1–B2), np. strona 72–73 – zasięganie informacji, strona 84–85 – rozmowy w hotelu, strona 108–109 – pocieszenie, wyrażanie współczucia i inne (Dreke, Lind 1986).

2.8. Technika Wirbelgruppen – „wirujące grupy” (poziom B1–C2)

Jest to technika, w której w pracę zaangażowana jest cała grupa – każdy może lub nawet musi coś powiedzieć. Przydaje się, gdy opracowujemy jakiś temat i możemy go podzielić na części lub podtematy. Może to być po prostu tekst, który dzielimy na kilka części. Dzielimy także całą grupę na równe podgrupy, najlepiej – 3 grupy po 3 osoby, 4 grupy po 4 osoby itd. Liczba grup musi być równa liczbie zadań do opracowania. Każda grupa wykonuje swoją część pracy – czyta tekst, wyszukuje informacje itp. Grupa może też przygotować plakat na swój temat. Następnie każdy członek grupy losuje numer (1 – 3 lub 1 – 4 itd.). Teraz studenci łączą się w grupy według posiadanego numeru. W nowych grupach każdy ze studentów prezentuje innym swoją część pracy. W przypadku gdy zostały przygotowane plakaty, grupy przemieszczają się jeszcze od plakatu do plakatu („wirują” – stąd nazwa). W ten sposób cała grupa kursowa może opracować w krótszym czasie jakiś materiał (Lévy-Hillerich, Krajewska-Markiewicz 2004: 169–170).

Dużym plusem tej techniki jest to, że zmusza ona każdego członka grupy do wypowiedzi, minusem – stopień skomplikowania, a także często nieprzewidywalność liczby uczestników konkretnych zajęć. Może się zdarzyć, że nie będziemy w stanie podzielić grupy tak, żeby odpowiadało to liczbie przygotowanych części. Musimy być zatem przygotowani na różne okoliczności lub nawet improwizację.

2.9. Technika Kopfstand – „na opak” (poziom B1–C2)

Tu mamy do czynienia z techniką bardzo niezwykłą, którą ostatecznie można zrealizować w różny sposób. Polega ona na tym, że zanim zajmiemy się jakimś tematem, przygotowujemy dla studentów pytania niejako „na opak”. Na przykład przed przeczytaniem tekstu o uzależnieniach prosimy studentów o przygotowanie wypowiedzi na temat: „W jaki sposób możemy się uzależnić?”, „Co prowadzi do uzależnienia?” itp. Studenci mogą taki temat przygotować parami, a później w czwórkach porównać to, co przygotowali, lub możemy takie porównanie przeprowadzić na forum klasy. Interesujące jest tutaj odwrócenie perspektywy, co czyni przygotowanie takiej wypowiedzi zabawą, wymaga użycia fantazji (Lévy-Hillerich, Krajewska-Markiewicz 2004: 168–169).

3. Techniki pracy z tekstem

Powinniśmy pamiętać o tym, że każdy przeczytany tekst ma stać się okazją do ćwiczenia produkcji językowej, a przede wszystkim sprawności mówienia. Czasem będzie to tylko mówienie na podstawie tekstu, ściśle z nim związane, czasem będziemy mogli przejść na płaszczyznę: „A jak to jest w waszym przypadku?”. Bardzo przydatne są tutaj dobrze przemyślane podręczniki, które oferują interesujące teksty, związane z życiem codziennym, łatwiej jest wtedy przejść na płaszczyznę prywatnego życia uczestników kursu.

Poniżej podaję wszystkie znane mi techniki pracy z tekstem połączonej z mówieniem, jednocześnie opracowujemy oczywiście też tekst pod kątem gramatyki i leksyki.

3.1. Techniki służące sprawdzeniu rozumienia tekstu lub streszczeniu tekstu

1. Zadawane przez nauczyciela pytania do tekstu.
2. Pytania rozdane w formie pisemnej na ponumerowanych karteczkach, nauczyciel wywołuje tylko numer lub ktoś z grupy przejmuje rolę nauczyciela – wywołuje numery, zadaje pytania, później reaguje – czy odpowiedź była dobra, czy też nie. Inny wariant polega na tym, że uczniowie wywołują się nawzajem do odpowiedzi – zadają komuś z grupy to pytanie, które mają na kartce (Weigmann 1992: 17).

3. Pytania skopiowane dla każdej pary – studenci odpowiadają na pytania, rozmawiając w parach.

4. Studenci sami formułują pytania w parach – np. jedna osoba do jednej połowy tekstu, druga do drugiej połowy – później je sobie zadają (Weigmann 1992: 17).

5. Studenci wymyślają parami pytania dla innej pary (ograniczoną liczbę, np. 5) – chodzi tu o znalezienie szczegółów lub wymyślenie czegoś podchwytliwego.

6. Studenci formułują punkty do tekstu – na tej podstawie później tekst streszczają (Weigmann 1992: 89).

7. Studenci otrzymują gotowe punkty, lecz wymieszane; porządkują punkty, później opowiadają tekst.

8. Studenci opowiadają tekst za pomocą materiału graficznego, np. obrazków, sam tekst powinien być zakryty.

3.2. Techniki oparte na tekście i rozwijające jego treść

1. Studenci tworzą dialog osób występujących w tekście.

2. Studenci wymyślają ciąg dalszy do tekstu.

3. Studenci opowiadają tekst z perspektywy innych uczestników wydarzeń, mogą to być też przedmioty lub zwierzęta, zadanie takie staje się niekiedy bardzo zabawne.

4. Studenci otrzymują tylko początek tekstu, próbują go dokończyć, dopiero później następuje przeczytanie właściwego tekstu.

3.3. Techniki luźno nawiązujące do tekstu, służące wyrażeniu przez uczących się własnego stanowiska

1. Studenci opowiadają bezpośrednio o sobie – na temat poruszony w tekście.

2. Studenci odpowiadają na pytania na temat poruszony w tekście, ale dotyczący ich samych (najlepiej w parach).

3. Studenci budują paralelną wypowiedź do tekstu (np. jeśli tekst był opowiadaniem, studenci układają też opowiadanie).

4. Studenci układają dialog tematycznie związany z tekstem.

5. Studenci układają pytania i przeprowadzają z sobą wywiad tematycznie związany z tekstem.

6. Studenci formułują przypuszczenia: „Co by było, gdyby...?”.

7. Studenci dyskutują na forum, w grupach lub parach na temat poruszony w tekście.

Na zakończenie chciałabym zachęcić wszystkich nauczycieli języka obcego, aby wykorzystywali na swoich lekcjach każdą okazję do ćwiczenia mówienia, choćby krótkiego. Oczywiście nie wyczerpałam w tym artykule technik, które możemy zastosować do ćwiczenia mówienia. W podręcznikach oraz w Internecie znajdziemy wiele gotowych materiałów, które możemy wykorzystać. Nawet jeśli przygotowujemy nasze lekcje tylko na podstawie jednego najpopularniejszego

podręcznika, przed każdymi zajęciami powinniśmy się zastanowić, czy będzie tam element ustnej produkcji językowej i koniecznie taki element wymyślić. Oczywiście będą lekcje, na których mówienie będzie zajmowało dużo czasu, a kiedy indziej skoncentrujemy się na czymś innym – np. na gramatyce, pracy z tekstem itp., jednakże niezwykle ważne jest, by intensywne ćwiczenie mówienia było stałym elementem naszych zajęć.

Bibliografia

- Coste D., North B., Sheils J., Trim J., 2003. *Europejski system opisu kształcenia językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie*. Wersja polska. Warszawa: Wydawnictwa Centralnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli.
- Dallapiazza R.-M., von Jan E., Blüggel B., Schumann A., 1999. *Tangram. Deutsch als Fremdsprache. Kursbuch und Arbeitsbuch 2A*. Ismaning: Max Hueber Verlag.
- Dreke M., Lind W., 1986. *Wechselspiel. Interaktive Arbeitsblätter für die Partnerarbeit im Deutschunterricht*. Berlin und München: Langenscheidt KG.
- Lemcke Ch., Rohrmann L., Schelling T., 2004. *Berliner Platz 3. Deutsch im Alltag*. Warszawa: Langenscheidt Polska.
- Lévy-Hillerich D., Krajewska-Markiewicz R. (red.), 2004. *Mit Deutsch in Europa studieren – arbeiten – leben*. Plzeň: Verlag Fraus.
- Orth-Chambah J., 1998. *em-Brückenkurs. Deutsch als Fremdsprache für die Mittelstufe. Arbeitsbuch*. Ismaning: Max Hueber Verlag.
- Perlmann-Balme M., Schwalb S., Weers D., 1998. *em-Brückenkurs. Deutsch als Fremdsprache für die Mittelstufe*. Ismaning: Max Hueber Verlag.
- Perlmann-Balme M., Schwalb S., 1997. *em-Hauptkurs. Deutsch als Fremdsprache für die Mittelstufe*. Ismaning: Max Hueber Verlag.
- Weigmann J., 1992. *Unterrichtsmodelle für Deutsch als Fremdsprache*. Ismaning: Max Hueber Verlag.

Załącznik 1

Źródło: Dorota Zawadzka. Warsztaty dla lektorów języka niemieckiego: *Beispiele der alternativen Übungsformen für den Deutschunterricht*. Jagiellońskie Centrum Językowe, 27 kwietnia 2007 r.

Kartka I

ohne Schuhe	ein aufblasbares Boot aus Gummi oder Kunststoff	Dinge, die nicht mehr aktuell sind
Kosmos, Weltraum	jeder Planet hat ihn	ein bestimmtes Ziel erreichen
ein neues Wissen, das man durch Forschen oder Nachdenken bekommt	Eroberer	mit einem oder beiden Füßen kleine Sprünge um etwas herum machen
sich zum Flug anmelden	Hochkonjunktur erleben	Bahn eines umlaufenden Himmelskörpers
eine gedachte Linie, um die ein Körper rotiert	Gravitation eines Himmelskörpers, Anziehungskraft, die ein Himmelskörper auf jeden Körper ausübt	die Fotografie

die Achse, das All, barfuss, boomen, einchecken, die Erkenntnis, zu etwas gelangen, herumphüpfen, das Lichtbild, der Orbit, das Schlauchboot, die Schwerkraft, der Stürmer, die Umlaufbahn, Schnee von gestern

Kartka II

barfuss ohne Schuhe	das Schlauchboot ein aufblasbares Boot aus Gummi oder Kunststoff	Schnee von gestern Dinge, die nicht mehr aktuell sind
das All Kosmos, Weltraum	der Orbit jeder Planet hat ihn	zu etwas gelangen ein bestimmtes Ziel erreichen
die Erkenntnis ein neues Wissen, das man durch Forschen oder Nachdenken bekommt	der Stürmer Eroberer	herumhüpfen mit einem oder beiden Füßen kleine Sprünge um etwas herum machen
einchecken sich zum Flug anmelden	boomen Hochkonjunktur erleben	die Umlaufbahn Bahn eines umlaufenden Himmelskörpers
die Achse eine gedachte Linie, um die ein Körper rotiert	die Schwerkraft Gravitation eines Himmelskörpers, Anziehungskraft, die ein Himmelskörper auf jeden Körper ausübt	das Lichtbild die Fotografie

Sposób wykonania ćwiczenia:

1. Studenci siedzący w ławkach otrzymują kartkę I.
2. Studenci przyporządkowują słówka podane na dole do definicji podanych u góry.
3. Cała grupa porównuje swoje wyniki, następuje objaśnienie niezrozumiałych słów i zwrotów.
4. Każdy student otrzymuje jedną część z kartki II.
5. Grupa przeprowadza zabawę „Marktplatz” – każdy czyta definicję ze swojej karteczki, partner ma podać słowo, do którego ta definicja się odnosiła. Początkowo studenci muszą sobie podpowiadać, w trakcie zabawy powinni nauczyć się tych słów na pamięć w skojarzeniu z daną definicją.
6. Zabawa kończy się w momencie, gdy nauczyciel zauważy, że grupa opłamała już słówka i zaczyna się nudzić.
7. Na kolejnej lekcji nauczyciel może powtórzyć słówka, używając tych samych definicji.

Załącznik 2

Źródło: Perlmann-Balme M., Schwalb S., 1997. *em-Hauptkurs. Deutsch als Fremdsprache für die Mittelstufe*. Ismaning: Max Hueber Verlag, s. 128 z moimi autorskimi uzupełnieniami.

Herr A. sieht täglich fünf Stunden fern.

Frau B. macht täglich eine Stunde Computerspiele.

Der achtjährige Christian spielt lieber mit dem Computer als mit Nachbarskindern.

Frau D. hört den ganzen Tag Radio.

Herr F. hört jede Stunde die Nachrichten im Radio.

Frau G. sieht bestimmte Horror-Videos mehr als zehn Mal.

Herr H. liest täglich drei Zeitungen.

Frau I. hat den Film „Casablanca„ schon 24-mal gesehen.

Herr J. kann ohne Musik nicht einschlafen.

Frau K. joggt nur noch mit Walkman.

Student L. erscheint immer 5 Minuten vor der Vorlesung, nicht eine Minute früher oder später.

Schülerin M. trennt sich nicht von ihrem Handy und schickt SMS sogar im Bad.

Schülerin N. telefoniert täglich mindestens 3 Stunden lang mit ihren Freundinnen.

Studentin O. surft den ganzen Tag lang im Internet, vergisst dadurch zur Uni zu gehen.

Managerin P. trainiert jeden Tag 2 Stunden lang im Fitness-Studio.

Załącznik 3

Źródło: Dorota Zawadzka. Warsztaty dla lektorów języka niemieckiego: *Beispiele der alternativen Übungsformen für den Deutschunterricht*. Jagiellońskie Centrum Językowe, 27 kwietnia 2007 r.

zum Abschluss bringen	eine Änderung vornehmen	Anerkennung finden	Angst haben
abschließen	ändern	anerkannt werden	sich ängstigen
Anklage erheben	unter Anklage stehen	Anstrengungen unternehmen	in Armut/Not geraten
anklagen	angeklagt sein	sich anstrengen	arm werden
zum Ausdruck bringen	in Anspruch nehmen	Anspruch erheben auf	Einfluss ausüben
ausdrücken	beanspruchen	beanspruchen	beeinflussen
zu Ende bringen	einen Beitrag leisten	Rücksicht nehmen	unter Beweis stellen
beenden	beitragen	berücksichtigen	beweisen
Bezug nehmen	in Zweifel ziehen	außer Zweifel stehen	zur Einsicht gelangen
sich beziehen auf	bezweifeln	nicht bezweifelt werden	einsehen
eine Entscheidung treffen	Freude bereiten	in Erfüllung gehen	eine Erlaubnis erteilen
entscheiden	erfreuen	sich erfüllen	erlauben
in Erwägung ziehen	eine Forderung erheben	in Gebrauch sein	in Gefahr bringen
erwägen	fordern	gebraucht werden	gefährden
Grüße ausrichten	Hilfe leisten	im Irrtum sein	eine Korrektur vornehmen
grüßen	helfen	sich irren	korrigieren
Kritik üben	die Rede halten	ein Risiko eingehen	unter Schutz stehen
kritisieren	vor Publikum reden	riskieren	beschützt werden
Unterricht erteilen	Untersuchungen anstellen	in Vergessenheit geraten	eine Wahl treffen
unterrichten	untersuchen	vergessen werden	wählen

Załącznik 4

Źródło: Elżbieta Hejnowicz. Warsztaty dla lektorów języka niemieckiego: *Texte/ Fachtexte didaktisieren*. Jagiellońskie Centrum Językowe, 30 maja 2008 r.

Teile der Präsentation:

BEGRÜßEN
SICH VORSTELLEN
DAS THEMA EINLEITEN
DAS THEMA PRÄSENTIEREN
DAS THEMA ABSCHLIEßEN
ZU FRAGEN AUFFORDERN
FÜR AUFMERKSAMKEIT DANKEN

Sposób wykonania ćwiczenia:

1. Nauczyciel kopiuje i tnie powyższy schemat na paseczki.
2. Studenci w parach rekonstruują prawidłowy schemat prezentacji.
3. Jedna para prezentuje wynik, pozostali studenci porównują go ze swoją wersją.
4. Grupa wspólnie omawia znaczenie poszczególnych punktów. Ewentualna dyskusja.

Załącznik 5

Źródło: Ewa Dorota Ostaszewska. Seminarium dla nauczycieli języka niemieckiego: *Prezentacja na lekcjach języka niemieckiego*. Instytut Goethego w Krakowie, 7–8 kwietnia 2006 r.

Struktur der Präsentation

A. Eröffnung

- **Begrüßung**
- *Vorstellung*
- *Anlass*
- **Thema**
- **Ziel**
- *Nutzen für den Teilnehmer*
- **Hauptgliederungspunkte (Fahrplan)**
- *Zeitlicher Ablauf (von – bis, Pausen)*
- **Hilfsmittel und Materialien (Handouts für die Teilnehmer und Literatur)**
- **Fragen (wann)**

B. Hauptteil

Jede Ausführung gliedert sich in folgende Punkte:

- **Vorstellung des Themas – Worüber werde ich sprechen?**
- **Ausführung des Inhalts**
- **Fazit der Ausführung**

C. Abschluss

- **Beginn des Abschlussteils ankündigen**
- **Zusammenfassung des gesamten Inhalts**
- *Appell bringen*
- **sich für die Aufmerksamkeit bedanken und zu Fragen auffordern**

Uwaga: Kursywą zaznaczono te części składowe prezentacji, które nie znajdują zastosowania w przypadku prezentacji przygotowywanych na zajęcia przez studentów.

Załącznik 6

Źródło: Elżbieta Hejnowicz. Warsztaty dla lektorów języka niemieckiego: *Texte/Fachtexte didaktisieren*. Jagiellońskie Centrum Językowe, 30 maja 2008 r. z moimi autorskimi uzupełnieniami

Phasen der Präsentation	Redemittel
1. begrüßen	
2. sich vorstellen	
3. das Thema einleiten	
4. das Thema präsentieren	<ul style="list-style-type: none"> – auf andere Teile der Präsentation Bezug nehmen – auf Wissen der Zuhörer verweisen – Begriffserklärungen und Beispiele – Aufmerksamkeit auf eine Folie / ein Bild lenken
5. das Thema abschließen	
6. zu Fragen auffordern	
7. für Aufmerksamkeit danken	

1. Ich möchte Sie auf ... aufmerksam machen.
2. Wie Sie schon wissen...
3. Noch ein paar Worte zum Thema X.
4. Recht herzlichen Dank für Ihr Kommen.
5. So weit das Thema X.
6. Ich erläutere diesen Punkt mit einem Beispiel.
7. Das ist alles, was ich Ihnen zeigen/sagen wollte.
8. Ich sagte eben...
9. Guten Tag, meine Damen und Herren.
10. Auf dieser Folie sehen Sie...
11. Wie ich früher schon gesagt habe, ...
12. Vielen Dank für Ihre Aufmerksamkeit/für Ihr Interesse/für Ihre Geduld.
13. Ich möchte heute über das Thema X sprechen.
14. Ich freue mich Sie heute begrüßen zu können.
15. Mein Name ist...
16. Ich komme jetzt zum Schluss (meiner Erläuterungen).

17. Sie haben sicher eine Menge Fragen. Bitte sehr!
18. Herzlich willkommen. Schön, dass Sie da sind.
19. Meine Präsentation besteht aus folgenden Teilen: ...
20. Das wäre alles für heute/zu diesem Thema.
21. Am Anfang werde ich über ... sprechen, dann über ... und zuletzt über ...
22. Ich hoffe, es hat Ihnen gefallen.
23. Wenn Sie Fragen haben, bin ich gerne bereit, sie zu beantworten.
24. Bitte, schauen Sie hierher.
25. Wie ich anfangs erwähnte...
26. Das ist alles, was ich Ihnen heute mitteilen wollte.
27. Ihnen ist sicherlich bekannt...
28. X ist zum Beispiel ein....
29. Meine Damen und Herren: Ich möchte mich kurz vorstellen.
30. Ich darf noch mal zusammenfassen: ...
31. Lassen Sie mich zum Schluss sagen: ...